

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1872, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4,
med anledning af Herr J. Mankells motion N:o 68 rörande ett likformigt ordnande af undervisningen i folkskolorna.*

Uti afgifven motion (N:o 68) har Herr *J. Mankell*, efter meddelande af en sorgfälligt utarbetad öfversigt dels af de föreskrifter, som för undervisningen i folkskolorna finnas utfärdade, och dels af åtskilliga andra förhållanden, som angå dessa skolors verksamhet, uttalat den åsigt, att sjelfva undervisningens ordnande i bemälda läroanstalter ännu lemna mycket öfrigt att önska, och att såsom följd häraf närmare bestämmelser med afseende på skolklassernas antal och kurser, lärotidens fördelning emellan undervisningsämnena, vilkoren för flyttning emellan klasserna och för afgang ur skolan m. m. äro af nöden, hvarföre han yrkar, det Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att *Kongl. Maj:t* täcktes låta utarbета och till efterrättelse utfärda sådana närmare föreskrifter angående undervisningen i folkskolorna, som kunna anses lämpliga till beredande af mera enhet, ordning och likformighet i densamma.

Vid pröfningen af hvad denna motion innehåller har Utskottet icke kunnat annat än instämma med motionären såväl i det erkännande, att folkundervisningen hos oss i allmänhet utvecklas efter riktiga och ändamålsenliga grundsatser, och att anordningarne med afseende på sjelfva undervisningen i skolorna under sednare tider blifvit väsentligen förbättrade, som äfven i den åsigt, att åtskilliga brister i afseende på berörda anordningar

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 14 Häft.

ännu flerstädes finnas. Deremot kan Utskottet icke dela motionärens åsigt om lämpligheten af den utväg, han föreslår för dessa bristers afhjelpande, nemligen att Kongl. Maj:t för sådant ändamål bör utfärda bestämda och allmänt gällande föreskrifter för undervisningens reglering.

Ty om det redan torde få anses mindre välbetänkt att genom centralisation i regeringens händer sammanföra flera ärenden, än som naturligen höra dit, och att utvidga regeringens bestyr och sferen för dess maktutövning längre, än behovet påkallar, så synes det, med afseende på ifrågavarande angelägenhet, ännu betänkligare att ställa folkundervisningsanstalterna, hvilka hufvudsakligast äro kommunala inrättningar, i alltför omedelbart beroende af regeringsmakten, såsom förhållandet skulle blifva, derest regeringen skulle i detalj reglera dessa anstalters hela verksamhet. Utskottet befarar nemligen, att en sådan inblandning å statens sida i folkskolornas arbete skall kunna verka derhän, att ej blott dessa skolors fria och naturliga utveckling hämmas, utan äfven att folkets intresse för dem minskas.

Då härtill vidare kommer, att de förhållanden, som på folkskolornas verksamhet utöfva inflytande, i vårt vidsträckta land äro mycket olikartade, och att denna verksamhet till följd deraf både till art och omfång är mycket vexlande på olika orter och ställen, så ligger häri, enligt Utskottets förmenande, ett väsendtligt hinder för undervisningens likformiga reglering i alla folkskolor, till och med af samma slag. Och hemtar Utskottet ett ytterligare stöd för denna åsigt i det yttrande, som afgafs af folkskoleinspektörerne vid 1867 års möte i Stockholm, nemligen att »en allmänt gällande läsordning för hela riket till följd af skolornas vexlande former och förhållandenas olika beskaffenhet icke vore att tillråda».

I stället anser Utskottet, att undervisningens reglering efter såvidt möjligt gemensamma grundsatser lämpligast kan och bör ske stiftsvis, emedan de förhållanden, under hvilkas inflytande skolorna verka, inom dessa mindre områden äro mindre vexlande och derföre lättare tillåta en mera likformig anordning af undervisningen. Detta öfverensstämmer för öfrigt med föreskriften i folkskolestadgan af den 18 Juni 1842, att skolreglementena skola pröfvas och godkännas af domkapitlen eller stiftsstyrelserna, åt hvilka samma stadga äfven uppdrager »att föra en sorgfällig uppsigt öfver anstalterna för folkundervisningen samt vaka öfver deras ledning och utveckling till uppnående af deras viktiga bestämmelse».

Vidare förmenar Utskottet, att, om äfven åtskilliga brister i afseende på folkskolornas undervisningsordning finnas, ganska mycket blifvit gjordt och fortfarande göres för deras afhjelpande, i den mån åtgärder i sådant syfte genom dessa skolors utveckling i andra afseenden påkallas och blifva

möjliga. Sålunda äro inspektörerne genom sin instruktion förpligtade att, »om förbättring i skolreglementena är af behovet påkallad, derom göra framställning hos vederbörande» samt för hvarje skola uppgifva »om skolans verksamhet är ordnad genom en ändamålsenlig läsordning», hvilket, i förening med den allmänna föreskriften »att de skola undersöka skolväsendets anordning inom hvarje distrikt och, der denna befinnes bristfällig, framställa förslag till en mera ändamålsenlig plan», otvifvelaktigt bör föranleda dem att vid inspektionen af skolorna ej blott göra sig underrättade om anordningen af undervisningen utan äfven föreslå tjenliga förbättringar deri, hvarest sådana finnas nödiga. Derjemte har Utskottet af inhemtade upplysningar erfarit, att stiftsstyrelserna, åtminstone till största antalet, genom skolreglementenas påbudna omarbetning efter uppgjorda tidsenliga normalförslag under sednare tider verkat ganska kraftigt för att få folkundervisningen både i yttre och inre afseende ändamålsenligare ordnad. Åt samma angelägenhet har äfven regeringen egnat en oafätlig uppmärksamhet, hvilket framgår ej blott af dess betydelsefulla cirkulär af den 22 April 1864 utan äfven af dess framställningar till inspektörsmötena och af dess utgifna instruktioner för folkskoleinspektörerna.

När det således visar sig, att alla vederbörande, som hafva vården och uppsigten öfver folkskoleväsendet sig anförtrodda, utan försummelse haft sin uppmärksamhet stadigt riktad just på den angelägenhet, som utgör föremål för motionärens framställning, och då hvar och en, som uppmärksamt följt företeelserna på folkundervisningens område, tillika känner huru just frågor rörande undervisningens ändamålsenliga ordnande utgjort ett af de förnämsta föremålen för öfverläggningar vid lärare- och inspektörsmöten och vid andra tillfällen, så finner Utskottet behovet ingalunda påkalla någon sådan anhållan å Riksdagens sida hos Kongl. Maj:t, som motionären föreslår, helst anordningarne med afseende på sjelfva undervisningen i folkskolorna kunna ske endast successivt och småningom, i den mån skolväsendet i andra afseenden utvecklas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet alltså vördsam samt föreslå,

att Riksdagen icke må bifalla ifrågavarande motion.

Stockholm den 15 Mars 1872.

På Utskottets vägnar:

A. Adlersparre.
